

ՇԱԲԱԹ ԱՐԵՎԻԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՆԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԷ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15, 1894

ԹԻԻ 50

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Խօսքերու Զօրութիւնը	393
Մի Աճապարէք	393
Տիպար Նաւաստի Մը	394
Զուարթութիւն Իբրեւ Օժանդակ Մարտողութեան	394
Աւեր Բաց Պահէ	395
Հանձարեղ Կապիկ Մը	395
Ո՛վ Բերաւ Բնաբնան	396
Այլ Եւայլք	396
Թղթակցութիւնք	396
Հրաշք	396
Յայտնի Եւ Թաքուն Անհատութիւն	397
Աւետարանին Մեծագոյն Ազգայնը	398
Այդ	398
Հանգստի Քաղաքական	399
Դրամական	400

ԱՆԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱՐԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ մամար ցամախի 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Սոց քարտը գրուած թղթատարին խմբագրութեան, բաժանարգագրութեան եւ քղատարութեան պատկանեալ ամեն գրութիւնը պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարքըմ, Ամերիկացի Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարաց Ընկերութեան Կողմանէ, Հ. Ք. Կրիւն, ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ Հ. Ս. ՊԱՐՔԵՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

ԽՍՊԲԵՐՈՒ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

“Բերան անշուղ պահէ” (Մաղ. ԼԹ. 1):

Մարդու մը կամ կնոջ մը ապահով չէ բերանը բանալ և թողուլ որ սիրտը իր մէջ եղածը դուրս թափէ առանց զգուշութեան և առանց արգելքի: Երբ ներքին աղբիւրը կամ ակը մաքուր է, հոգ չէ եթէ մշտնջող կամ յորդահոս ըլլայ, բայց սիրտը լեցուն է ապակաւութեամբ: Իմաստուն մարդուն գործն է իր շրթունքին պահպանութիւնը ընել: Այս աւելի օգտակար է, եթէ ոչ նոյն չափ հաճելի, քան պահպանութիւնը ընել մեր ընկերներուն շրթունքին: Բերանը սանձելը դժուարին և մեր հոգիներուն օգտակար գործ է: Այս գործին հմուտ ըլլալու համար վարժութիւն հարկ է, բայց այս արուեստին հմտանալը շատ օգուտ յառաջ կը բերէ ապագային մէջ: Երբ մարդ յուզուած է բոլորովին, դիւրին և բնական է անոր բանալ իր սրտին սահանքները և անոր ամբողջ պարունակութիւնը դուրս թա-

փել խօսքերու սաստիկ հեղեղով մը: Դիւրին է, այո, բայց ուղիղ չէ. հաճելի է բնութեան, բայց հակառակ է Աստուծոյ կամքին և մարդուն վնասակար: Լաւ կը լուր Էք, ամուր բռնելու էք սանձը, և սխալ և ամբարտաւանի խօսքեր սարդեղներու չէք ձեր բերաններէն: “Արդարին լեզուն,” այսինքն անոր բերնէն ելած խօսքերը, “ընտիր արծաթ է”: Արծաթը փայլուն և մաքուր է և ոչ այրող: Ապահովապէս կրնայ դուրսի մարմնոյն թէ՛ առողջ և թէ՛ վատառողջ մասերուն վրայ: Վիրաբուժական կարգ մը գործիքներ որոնք կը մխուրն մարդկային մարմնոյն մէջ և կը դաշին արեան՝ արծաթէ կը շինուին. ուրիշ մետաղներ կը ժանգոտին և ուստի կրնան վէրքը բորբոքել: Սմին նման, երբ հաւատարմութեան գործողութեան մը պէտքը կը զգացուի, արդարին լեզուն է ապահով գործիք մը որով կըրնայ եղբօր մը հոգւոյն վէրքը զննուիլ կամ ծակուիլ: Ճմարտութիւնը քարոզութեամբ կը կատարէ հարկաւոր գործողութիւնը, և սիրով քարոզութեամբ չթողուր իր ետեւը բարոյական հիւանդութեան սերմեր: Խաժատող, վիրաւորող լեզուն անէծք է թէ՛ անոր որ կը գործածէ զայն և թէ՛ անոնց զորս կը խայթէ կամ կը հարուածէ:

“Կեղծաւորը բերնովը իր դրացին կը կորսնցընէ” (Առակ. ԺԱ. 9): Զգուշացէք “մահաբեր թոյնով լեցուն” լեզուէ: Աստուած ինչ նպատակաւ տուաւ մարդուն, և միայն մարդուն, խօսուն բերան մը: Նա չտուաւ լեզուն այն նպատակաւ որ տէգ մը ըլլայ եղբայր մը խոցող: Միտք բերէք թէ ո՛վ տուաւ ձեզի այդ սքանչելի գործիքը, և թէ ինչպէս կ’ուզէ որ գործածէք զայն: Երբ գործովագութ ծնող մը իր հեռաւոր զաւկին կը զրկէ տուփ մը հետաքրքրաշարժ գործիքներ, չմոռնար զրկել նաեւ “զանոնք գործածելու հրահանգներ”: Ճիշդ այսպիսի կարգ մը հրահանգներ զրկած է մեզի մեր երկնաւոր Հայրը տուփ մը զարմանալի գործիքներու հետ զորս կը պարունակէ մեր ողջ մարմինը: Նայեցէք

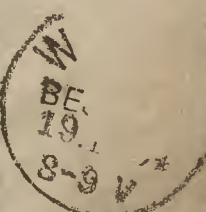
զրկուած հրահանգներուն և տեսէք թէ ինչ գրուած է բերնի և լեզուի գործածութեան եղանակին վրայ (Յակ. Գ.): Լեզուն հինգ տաղանդներէն մէկն է և փոքրագոյնը չէ: Փոխառութեան պայմանն է “Բանեցուցէք մինչև որ ես գամ”: Հաշիւ տալու օրը մօտ է, թէպէտ չտեսնուիր:

ՄԻ ԱՃԱՊԱՐԷՔ

Մեծ, լուրջ կամ մնայուն գործ մը չկրնար կատարուիլ աճապարելով: Մարդիկ կան որ անհամբեր են հարստանալու մասին, և բազմախաղ կը խաղան շուտով տիրանալու այն գումարներուն զորս իրենց աշխատութեամբ ձեռք բերելու համար յօժար չեն սպասել: Սակայն մինչև իսկ պատեր, իմաստութիւնը յիմարութիւնը քիչ անգամ ունին: Կ’ընդունին թէ գոնէ հմուտութիւն անկարելի է ձեռք բերել հապճեպով: Դաստիարակութիւնը, եթէ իրօք արժանի է այս անուն, միշտ պարտի ըլլալ յամր, խորհրդածեալ և աստիճանական բան մը: Մանկանց մտքերը զարգացնելու նոր ծրագիրներ պատրաստողներէն ոմանք կը մոռնան նայիլ դասի շահանքները: Ինչպէս կ’աճին, առանց աճապարելու. անոնք դաշտի շուշաններ են, և չեն դուրս ջերմաստեղանակի մէջ ու բռնադատուիր ժամանակէն առաջ ծաղկելու: Մինչև իսկ բնութիւնը կը յանդիմանէ մեր մարդկային անհամբերութիւնը իր անբացատրելի համբերութեամբ: Իր գործերը այսքան անզուգական են վասն զի հազարամեակներու մէջ կը կատարէ զանոնք:

Եւ այս սկզբունքը զոր ողջմտութիւնը կ’ընդունի սովորական գործերու մէջ, և փորձառութիւնը անհրաժեշտ դատած է դաստիարակութեան, դիտութեան և գեղարուեստի համար, ընդունելի է մինչև իսկ աւելի՛ կրօնքի համար ևս: Հաւատք և շտապ իրարմէ բոլորովին տարբեր բաներ են. մին ի վերջոյ հոգիէն պիտի արտաքսէ միւսը:

Մեր Տէրոջ կենաց պատմութիւնը լի է

արտակարգ անվերապահության օրինակներով: Իր Հօրը դործը կատարուեցաւ ի նազարէթ երեսուն խաղաղ տարիներու մէջ: Աստուծոյ Որդին իր դործը սկսելէն առաջ այսքան տարի աշակերտութիւն ըրաւ համբերութեան դպրոցին մէջ: Եւ յետոյ, երբ յուզեալ բազմութիւններ իր բողոքովքը կը խռնուէին, երբեք չցուցուց աճապարելու կամ գործուելու նշոյն իսկ: Հիւանդներ բուժելու և վիճաբանութիւն ընելու այդ բոլոր բազմազգաւ օրերուն մէջ, երբեք չէր գիտեր թէ ինչ է տենդոտ, խռովեալ կամ շփոթեալ ըլլալ: Քրիստոս այսպէս հանդարտութեամբ կատարեց իր առաջադրեալ նպատակը: Երբ Հերովդէս ուզեց զնա սպաննել, նա պատասխանեց, «Պէտք է որ այսօր ու վաղը և մէկալ օրը պտըտիմ»: Հայրը իրեն գործ մը տուած էր լմնցնելու, և այդ հաւատքով չէր աճապարեր: Մինչև իսկ մատնութեան գիշերը, Յուդայի ըսելէն ետքը, «Ինչ որ պիտի ընես՝ շուտ ըրէ», Յիսուս մնաց վերնատունը իր բարեկամներուն հետ հաց ուտելու, երգելու և աղօթելու, մինչև որ եկաւ այն ժամը երբ ըսաւ, «Ելէ՛ք՝ ասկէ երթանք»: Մեր Տէրը իր մահուան դիմաց, ճիշդ նոյն ընթացքով որով շարժած էր իր կենաց միջոցին, կատարեալ վստահութեան տուած հանգարտութեամբ:

Շատ յաճախ Աւետարանը կը քարոզենք իբրեւ թէ իր գլխաւոր պատուէրը եւ յիշատի մեր կենաց մէջ վայրկեաններ կան երբ շտապը կ'ըլլայ հոգւոյն առաջին պարտականութիւնը: Մեր բարի հրեշտակները իրենց ձեռքերը մեր վրայ կը դնեն հապճեպով մեզ հեռացնելու ապականութենէ, ինչպէս Ղովոր ստիպեցին դատաւարտեալ քաղաքէն մեկնելու: Արտորալու ենք Չաքէոսի նման, բանալ դուռը Սիրոյ որ կը յօժարի այսօր մեր հետը ըլլալ: Դարձեալ, մինչ յարութեան աւետիսը մեր շրթունքներուն վրայ է՝ յապաղելու չենք, արտորալու ենք, ինչպէս արտորացին անոնք որ Չատկի առաւօտը Քրիստոսի յարութեան աւետիսը աշակերտներուն բերին: Եւ սա՛կայն, այն ինչ իրերուն խորը կ'իջնենք, կը գտնենք որ նոյն իսկ ներքին կեանքը չկրնար հապճեպի ենթարկուիլ կամ փութացուիլ: Մարդուն ամենէն խորին առաքինութիւնները մութին մէջ արմատացած են, և յերեւան կու գան գաղտնադրի, շատ օրերէ ու գիշերներէ ետեւ, և մենք չենք գիտեր ինչպէս: Սիրտը ունի իր ժամանակները և եղանակները: Հոգւոյն լաւագոյն պտուղները կը հասունանան յամրաբար, և կատարելութեան կը հասնին առանց մեր գիտնալուն: Իբրեւ քրիստոնեայ, պիտի ըլլանք համբերող և յամրաշարժ, երբ անգամ մը հասկնանք թէ շնորհաց մէջ

աճիլը վերջնականապէս կ'ախտւմ չունի մեզմէ, այլ թէ հաւատքին Հեղինակը պարտի ինքն ըլլալ զայն կատարելագործողը: Հաւատալ Աստուծոյ նախասահմանող սիրոյն, իր մտածութեան և հոգածութեան մեր վրայով, իր կամքին մեզ նկատմամբ, է աճապարող հոգին վտարել:

Հանգարտութենէ զատ ուրիշ ոչ մի բնաւորութիւն կրնայ կատարել մեծագոյն գործեր: Քրիստոնեաները հոգիներու փրկութեան համար իրենց ի գործ դրած ջանքերը ապարդիւն կ'ընեն, վասն զի չափէն աւելի կը փափաքին արագ արդեանց: Ոչ մի անգղիացի առաքեալ աւելի որայ հնձած է քան ճոն Ուէսլի. և սա ըսաւ իր Աստուծոյ Խօսքը ցանելուն և հնձելուն վրայով, «Երբեք չեմ աճապարեր»:

[Հետագայն գրուած է անգղիացի ծովակալ Սքոթի Գերեթի, որ նշանաւոր է իբրեւ բեւեռային երկիրներու խուզարկու:]

ՏԻՊԱՐ ՆԱԽԱՍԻ ՄԸ

Ճոն Կորտըն նաւաստի էր: Պաֆինի Ծովածոցին մէջ կէտ ձուկ կ'որսար: 1819ին միացաւ զէպի Բեւեռն արշաւող երկրախոյզներու խումբին որ իմ հրամանատարութեան տակ կը գտնուէր: Որկադեան կղզիներուն բնիկներէն էր. ունէր գրեթէ վեց ոտք բարձրութեամբ հասակ մը և կո՛րովի եւ յաղթանգամ մարմին: Ժիր, ձեռնհաս եւ յաջողակ էր իբրեւ նաւաստի, բայց ունէր անհոգ բնութիւն մը. կ'երգնուր եւ կը հայոյէր, եւ թէպէտ կանոնաւոր արբեցող չէր, սայց շատ ուրիշ նաւաստիներու պէս՝ կը կարծէր թէ զնա չունի երբեք գինովնալը:

Չմեռն եկաւ, եւ մենք սառույցներու մէջ մնացինք Մէլիլի կղզին: Ընթերցանութեան եւ գրավարժութեան գիշերային դպրոց մը հաստատեցինք եւ մեր նաւազներէն շատեր մեծ օգուտ քաղեցին այս ձեռնարկէն: Այս օգտուողներէն էր Ճոն Կորտըն, որ այն ձմեռ կարգաւ եւ մասնաւորապէս Աստուածաշունչ կարգաւ սորվեցաւ: Եւ այդ գիրքը լրջօրէն կարդալ սկսելու օրէն իսկ ցուցուց բոլորովին նոր ընթացք մը: Ալ երդում չսպրդեցաւ անոր շրթունքէն: Եղաւ նա եռանդուն քրիստոնեայ մը, Աստուծոյ պատուոյն նախանձով վառուած եւ արտաբերօր փոյթով ջանադիր իր ընկերային պարտականութիւնները կատարելու:

Հիմա միտքիս առջեւ է անոր գեղեցիկ, հուժկու կերպարանքը: Ինչ հպարտութեամբ կը քայլէր նա սառույցներու վրայէն, որ իր ոտքերուն տակ գրեթէ կը ճարձատէին մինչ կը յառաջանար վեց մատնաչափ թանձրութեամբ պարան մը առած իր մէկ ուսին վրայ եւ միւս ուսին վրայ տապար մը, որով սառույցը պիտի ծակէր խարխիւ ձգելու համար որպէս զի նաւը զերծ մնար վտանգէ: Այս գործը շատ անգամ կը սահանջէ անսովոր ոյժ եւ գործունէութիւն: Այսպիսի պարագաներու մէջ միշտ Ճոն Կորտըն կը փնտռուէր, եւ նա միշտ կաղմ եւ պատրաստ կը գտնուէր: Երբ Անգղիա վերադարձանք մեր այս արշաւանքէն, բեւեռային երկրախոյզներու նոր արշաւախումբ մը կազմուեցաւ դարձեալ իմ հրամանատարութեան ներքեւ, եւ ի մեծ գո-

հունակութիւն իմ՝ ինծի ներկայացող առաջին մարդոց մին եղաւ Ճոն Կորտըն, որուն տուի ուրախութեամբ խոնարհ կարգի սպայի լաւագոյն աստիճան մը: Եւ մեծ յոյս դրի բարի օրինակին վրայ զոր այս մարդը պիտի տար բոլոր իմ նաւաստիներուս:

Սակայն Աստուած իր անքննելի նախախնամութեամբ ուրիշ կարգադրութիւն ըրած էր: Երբ մեր նաւն հասաւ Կրէյլսէնտ, Կորտըն առաւօտ մը նաւակով զրկուեցաւ խարխիւ ձգելու: Խարխիւն թէմզ գետին մէջ ձգելու առեն անոր մէկ ծայրն անցաւ նաւակին վերի եզերքին եւ այնպէս ձոնց նաւակը որ քիչ մնաց՝ ջուրն աղատ ներս պիտի մտնէր նաւակին ծոած կողմէն: Եւ որովհետեւ ջուրերը կը սկսէին ուժգին բարձրանալ մակընթացութեամբ, Կորտըն տեսաւ թէ նաւակը պիտի չըջի եւ ընկղմի եթէ իսկոյն չըստնուի խարխիւն նաւակէն: Թիավարներուն ետեւի նստարանէն ցատկեց անցաւ միւս մարդոց քովէն եւ բոլոր ուսովը վերցուց խարխիւն եւ ճիշդ ժամանակին հասաւ ու աղատեց նաւակն ստոյգ ընկղմումէ: Սակայն այդ միջոցին չմտածեց իր անձին ապահովութեան վրայ: Երբ խարխիւն սկսաւ ջուրին մէջ մխուրի, Կորտըն մնաց անոր շրջանակաձեւ գալարուած պարանին մէջ որ կը սկսէր քակուիլ եւ դէպի ջուրն իջնել, եւ ակնթարթի մէջ Կորտըն մեծ թափով մը ինկաւ հոսանքին մէջ եւ ալ չերեւցաւ:

Կը խոստովանիմ թէ երբեք չեմ կրնար միտքս բերել այս քրիստոնեայ նաւաստին առանց անկեղծ սիրոյ զգացումներով համակուելու: Մինչև ցմառ պիտի սիրեմ անոր յիշատակը: Սակայն կորուստ կորող միայն մենք եղանք եւ ոչ նա: Կորտըն կը սիրէր եւ կը կարդար Աստուածաշունչը աղօթքով եւ երկիւղածութեամբ, եւ որքան ատագ է թէ ճշմարիտ է Աստուածաշունչը, նոյնքան ստոյգ է թէ Կորտըն հիմա ապահով հասած է այն նաւահանգիստը ուր փոթորիկ չկայ, ուր կոհակներ չեն թաւալիր, այլ կը տիրէ անդորր, խաղաղութիւն եւ խնդութիւն յաւիտեանս յաւիտենից:

ՋՈՒԱՐԹՈՒԹԻՒՆ ԻԲՐԵՒ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՍՈՂՈՒԹԵԱՆ

Այն անձինք որ բնութեամբ խոժոռ լուծիւն պահելու ենթակայ են, պէտք է որ մասնաւոր ջանք ընեն չարտայայտել այդ ունակութիւնը սեղանի ժամանակ: Եթէ այդպիսիք չունին բաւական կարողութիւն իրենքզիրենք զսպելու որ չցուցնեն տխուր դէմք, շատ մը աւելի աղէկ է որ իրենց այդ վիճակին մէջ գտնուած ժամանակ սեղան չնստին: Բաց ի անոնց տխուր դէմքերը տեսնելու եւ անոնց շրթունքներէն կցկտուր պատասխաններ միայն լսելու անհաճոյ պարագայէն, դրապէս վտանգաւոր հետեւանք յառաջ կու գայ բնախօսական տեսակետով: Վասն զի գիտականապէս ապացուցուած է որ մարսողութիւնը կը խանգարուի երբ կերակուրը կ'առնուի թախծազին զգացմանց կամ բուռն կրից ներգործութեան ներքեւ: Վնաս կրողը միայն այն տխուր անձը չէ: Միւս սեղանակիցներն ալ, որք կը ջանան զուարթ խօսակցութիւն մը շարունակել որպէս զի տեղի չունենայ տխուր լուծիւնը, այդ պատճառաւ չափազանց ջղային ձկտման ենթակայ կ'ըլլան որ աղէկ չէ մարսողութեան ժամանակ: Սեղանի վրայ զուարթ երեսով երեւնալը մաքուր ձեռքերով երեւնալու չափ կարեւոր կանոն է:

Հարկաւ պէտք է որոշել իրարմէ լոկ հան-
դարտ ըլլալը կամ խօսակցելու հակամիտու-
թիւն չունենալը եւ խոստումագէտ ըլլալը ,
նաեւ ընդունիլ սա իրողութիւնն եւս
թէ կան բնաւորութիւններ որոց համար
դիւրին չէ ընկերական ըլլալ, բայց կ'արժէ
այս մասին ջանալ այն կարճ ժամանակին
համար երբ ընտանեաց անդամները կը շըր-
ջապատեն առօրեայ սեղանը :

ԱԶՔԴ ԲԱՅ ՊԱՆԷ

Դիտողութիւնը, նման մարդկային շատ
ուրիշ կարողութիւններուն, կրնայ մեծա-
պէս զարգանալ. եւ անոնք որ դիտելու
ունակութիւն ունին բաւական աստիճանով
մը, մեծ առաւելութիւններ կը վայելեն
կեանքի գործերուն մէջ: Երկրագործ մը
որ չորս մանչեր մեծցուց, դանոնք կրթեց
իրերը դիտելու՝ ամէն պատեհութեամբ, եւ
անոնք ամէնքն ալ գործի մէջ աշխուրջ մար-
դիկ եղան այդ պատճառաւ ինչպէս ինք կը
հաւատայ: Օր մը տուն բերաւ ոչխարի նոր
հօտ մը զոր տղաքը տեսան արօտին մէջ
երբ տուն կը դառնային դպրոցէն: Հայրը
հարցուց. «Տղաք, տեսա՞ք նոր ոչխարնե-
րը»: «Այո, հայր»: «Բանի՞ հատ են»: «Ձեռք
գիտեր»: «Ամէնքդ ալ ետ դարձէ՞ք» — կէս
մղոն — «անմիջապէս եւ հասկցէ՞ք, իմ
տղաքս պէտք է գիտնան թէ ինչ կը պա-
տահի ագարակին մէջ»: Այդ ժամանակէն
ետեւ տղաքը բաց պահեցին իրենց աչքերը:

Աւելի վերջերք այդ տղոց մին, որ վար-
ժապետութիւն կ'ընէր ծառադարձ բլուրի
մը ոտքը գտնուող դպրատան մը մէջ, ա-
շակերտներէն մէկը զրկեց ըսելով անոր որ
պտտի բլուրին շուրջը, եւ երբ ետ դառ-
նայ՝ պատմէ իր տեսածները: Այն վայրկեա-
նին որ տղան հետեւեալ տարիս իր
զրկուեցաւ նոյն պատուէրն ընդունած:
Թիւ 1 տղան ըսաւ, «Ես տեսայ բլուր մը,
ծառեր, եւ երբ ցանկէ մը անցած ատեն զո-
րեցայ, տեսայ աստղեր»: Երբ Թիւ 2 տղան
եկաւ, ըսաւ թէ տեսած էր կաքաւի մը
բոյն՝ որուն մէջ կը գտնուէր տասներեք
հաւկիթ, ագռաւ մը՝ որ ծառի մը վրայ
գտնուող իր բոյնէն թռաւ, զեղեցիկ թռչուն
մը կարմիր եւ դեղին գոյներով, եւ ուրիշ
հետաքրքրական բաներ: Այս տղան իր աչ-
քերը բաց պահած էր, եւ եղաւ պատուա-
կան գործի մարդ, մինչ միւսը իր կեանքին
մեծ մասն անցուց բարեկամներու օգնու-
թեան եւ ողորմութեան կարօտ վիճակի
մէջ:

Ուրիշ անձ մը իր տղան կրթեց այնպիսի
մանրազնիւ դիտողութիւն ընելու, որ կա-
րող էր ըսել թէ մինչեւ քանի մը մղոն
հեռի գտնուող իւրաքանչիւր երկրագործ
քանի՞ ձի, արջառ եւ ոչխար ունէր. թէ
անոնք ինչ մեծութիւն, գոյն եւ յատկու-
թիւններ ունէին, թէ իւրաքանչիւր երկ-
րագործ ինչ բերք հանած էր, ինչ տեսակ
ցանկեր եւ չէնքեր ունէր, եւ թէ այս վեր-
ջինները լաւ թէ գէշ վիճակի մէջ էին. թէ
ինչ տեսակ ծառեր կ'աճէին անոնց ան-
տառներուն մէջ. եւ ասոնց նման շատ մը
ուրիշ բաներ: Այս կրթութիւնը մեծ օգուտ
ըրաւ անոր: Երբ տան եւ ագարակի տէր
եղաւ, եթէ պէտք ունենար ատաղձի կամ
անասունի, գիտէր թէ ո՛ր երթալու է
զայն գնելու համար. բաց աստի դիտելով
թէ ուրիշներն ինչ կերպով կ'ընեն իրենց
գործերը, հասկցաւ թէ ինչպէս կարելի էր
իր ագարակին վերաբերեալ շատ մը բաներ
կարգադրել կամ բարւոքել:

Հազար մարդոցմէ մէկ մարդ չկրնար ը-
սել թէ արդեօք երկու ձիեր կրնան իրարու
հետ զոյգ մը կազմել առանց անոնց երկու-
քը միասին տեսնելու. բայց այս մարդը
կրնար ամէն անգամ, Բաւական ստակ շա-
հեցաւ զոյգ ձիեր պատրաստելով եւ ծա-
խելով: Զոյգ ընելու ձին երբեք իր հետ
չէր առնէր. վասն զի այն ատեն ձին ծա-
խողը գիտնալով թէ զոյգի համար պիտի
դնէ, աւելի գին պիտի պահանջէր: Մեծ
օգուտ քաղեց մարդը իր դիտողութիւնը
կրթելով:

Երկրաշփոթեան եւ եռանկիւնաշա-
փութեան կիճոտ խնդիրներու լուծումը
պատուական պատրաստութիւն է ամենօր-
եայ կեանքի մէջ պատահած խնդիրներուն
շատը լուծելու, բայց ամէն օր մեր շուրջ
գտնուող բաներուն վրայ շարունակ դիտու-
ղութիւնը աւելի աղէկ է: Դիտողութեան
դպրոցն է «ձրի դպրոց» ամենաճիշդ նշա-
նակութեամբ: Ուսուցչի, գործիչներու,
վառելիքի կամ գիրքերու ծախք չունի: Մի
միայն գիրքը որուն պէտք ունի, աչքին
առջեւ առատաձեռնութեամբ եւ մշտնջենա-
ւորապէս բացուած եւ տարածուած գիրքն
է: Այս դպրոցը չկրնար «ընթացաւարտ-
ներ» ունենալ, վասն զի աչքերը երբեք չեն
կրնար նայիլ բոլոր տեսնուելու բաներուն
վրայ:

ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԿԱՊԻԿ ՄԸ

[Մը. Ֆէն Եւ-Քի" Գեֆֆէյըի յղած իր մէկ յօդ-
ուածին մէջ հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ Լոն-
տոնի Կենդանաբանական Պարտէզին մէջ օրանկ օ-
թանկի մը վաճառին ըրած այցելութիւնը:]

Վանդակին դուռը կ'զգուած չէր. երբ
պահապանը «դուրս եկուր» ըսաւ, կապիկը
եկաւ դուրս: Մասամբ սողոսկեցաւ երկաթ
սանդուխտի վրայ եւ մտնաւ առճառանք օրնե-
անոր իր բազկաց մէջ առնելով զայն ինչ-
պէս խեղանդամ տղայ մը: Ծէք (կապիկը)
հինգ տարեկան է, բայց յիսուն տարեկանի
չափ կ'երեւէր, երբ կը կնճէր ճակատը:
Երկայն, մազոտ բազուկը պահապանին ու-
սին շուրջը փաթթեց, եւ հեղութեամբ
հրամանի կը սպասէր:

«Պարոնին ձեռքը սեղմէ՞», հրամայեց պա-
հապանը: Ծէք երկնցուց իր մարդու ձեռքի
նման ձեռքը բաւական հանդարտութեամբ
եւ սեղմեց ձեռքս զօրաւոր կերպով ճնշելով
իր մատներով: Երբ նայեցայ անոր ետեւի
սրունքներուն վրայ, անոնք վախճած էին
եւ ծռուած, եւ կը թուէր թէ երկրորդա-
կան կարեւորութիւն ունէին կենդանիի մը
համար որ իր բնական վիճակին մէջ կ'ապրի
խոշոր անտառի ծառերուն վրայ եւ օրուե-
լով կ'անցնի մէկ ոտէն միւսը իր ուժեղ
ձեռքերով:

«Հիմա նորէն տեղդ գնա», ըսաւ պահա-
պանը. եւ Ծէք շատ տեղ կերպով սողոս-
կեցաւ ետ գնաց նստաւ վանդակին ներսը,
եւ կը սպասէր ուրիշ հրամաններու: Կա-
տարելու համար խաղերը գործնք պահա-
պանը սորվեցուցած էր այդ կենդանեաց ան-
ցուցած ժամանակին ձանձրոյթը մեղմելու
համար: «Ո՛ր են չիւղերը», Ծէք յարդի
երկու կարճ շիւղ տախտակամանի վրայէն
առաւ եւ բերաւ: «Բանալին ծաղկը խոթէ»: Անտառին
վայրենի դաւալը առանց վարա-
նելու, բայց կամաց կամաց, մտածութեան
մէջ ընկղմածի պէս, չիւղը խոթեց բանա-
լին ծակէն ներս, որպէս զի պահապանը
առնէր զայն: «Ուրիշ մըն ալ, այդ փոքրիկ
ճեղքուածքէն»: Ծէք հնազանդեցաւ. եւ ա-
հա բարակ յարդի շիւղ մը երեւցաւ երկաթ

վանդակին մէկ բացուածքէն: Շատ խնա-
մով մղեց զայն, ինչպէս ծերուկ տիկին մը
դերձան կ'անցընէ ասեղին աչքէն: Բոլոր
այս միջոցին խաղաղ եւ ծանր կերպարան
մը առած էր կապիկին գէմքը, եւ շարժ-
ման մտախոհ կերպ մը ունէր որով կը ցու-
ցընէր թէ կը զգար թէ ինչպէս հարկ էր
հոգածու ըլլալ իր ըրած բոլոր բաներուն
մէջ:

«Յա՛րդ մը դիր կոճակիս ծակին մէջ»,
հրամայեց պահապանը: Ծէք ուրիշ յարդ
մը առաւ, երկնցուց իր երկար բազուկը,
եւ զգուշութեամբ պահապանին վերաբերուին
ծակը խոթեց նուրբ եւ դիւրաբեկ յարդին
շիւղը, իբր թէ ցուցադրութեան ընտիր
նիւթ մը ըլլար այն:

«Հատ մըն ալ պարոնին կոճակի ծակին
մէջ», Դարձեալ նոյն գործողութիւնը: Կեն-
դանին կատարելապէս ի գործ կը դնէր հրա-
մանը՝ լաւ հասկնալով զայն: Թէպէտ այս
ամէնքը արդիւնք էին մի եւ նոյն բանին
շարունակ կրկնութեան, ճիշդ կ'երեւէր թէ
օրանկ օթանկը տրամաբանական կարողու-
թիւն ունէր եւ կատարելապէս կը հասկնար
զրուցուած մէն մի բառ:

Այնուհետեւ պահապանը երկու տանձ
ցուցուց կապիկին իբրեւ վարձ անոր փոք-
րիկ աշխատութեանը:

«Ո՛րը կ'ուզես», մեծը թէ փոքրը», ը-
սաւ: Ծէք փոքրն ընտրեց, հանդարտու-
թեամբ առաւ զայն, եւ սկսաւ ուտել կա-
մաց կամաց, խածնելով զայն ինչպէս տղայ
մը պիտի խածնէր: Երբ տանձը կերաւ նա,
պահապանն ըսաւ, «Հիմա միւս տանձն առ
զրպանէս»: Կապիկն իր երկայն, մազոտ
բազուկը վանդակէն դուրս հանելով վեր-
ցուց պահապանին վերաբերուին զրպանը եւ
տանձն առաւ անոր մէջէն: «Շատ յաւ,
բաւական է», ըսաւ պահապանը:

Կապիկը, փոխանակ աճապարանօք իր
բոյնն երթալու, յարդին վրայ նստաւ կէս
մը ծռած դիրքով, եւ հանդարտութեամբ
կը ծամէր տանձը, ժամանակ ժամանակ ա-
նուշուրթեամբ նայելով մեր կողմը, երբ պա-
հապանը փակելով վանդակը կը խօսէր ինձ
փոքրիկ կենդանիին վրայ:

Մինչ պահապանը, ուրախ որ մէկը գտաւ
հետը խօսելու համար, բաներ կը պատմէր
իր ընկերոջ վրայ, Ծէք կը զբաղէր իր տանձն
ուտելու: Ընցուց հատցուց զայն, բան մը
չթողալով: Յետոյ հակելով իր մէկ արմու-
կին վրայ շատ մտախոհ՝ զգուշութեամբ
ընտրեց յարդի կտոր մը, կտորեց զայն եւ
գործածեց իբրեւ ատամնաքոր (նիւլ):

Ծէքի յարդին շիւղերը գործածելու կեր-
պին մէջ անբացատրելի կերպով ծիծաղա-
շարժ բան մը կար: Իր ծեր երեւցող կընձ-
ոտ երեսը կը թուէր թէ զանազան կիրքեր
կը յայտնէր. մէյմը այս կողմը կը ծռէր ծնօտը,
այնպէս որ յետակողմեան աղօրիք ակոյայ
մը կ'երեւէր, եւ մէյմը այն կողմը՝ եւ
առաջակողմեան ակոյաները կ'երեւէին մի
առ մի: Այս կերպով լաւ մը տեսայ հատու-
ակոյաները, աղօրիքները եւ մեծապէս ցըց-
ուած ժանիքները: Այս ակոյաններուն գոյնը
տեսնելով խորհեցայ թէ պահապանը գէշ
չէր ընէր եթէ իր աշակերտին սորվեցնէր
ակոյայ վրձին եւ փոշի գործածել, թէպէտ
տարակուսելի է Ծէքի անձնական երե-
ւոյթին բարւոքումը: Օճառ, ջուր, մկրատ
բան չեն կրնար ընել այդ մասին: Ծէքի
զլիւն մազերը շատ ցանցառ էին եւ կար-
ծես պէտք ունէր կեղծամ (փեր-սէ) գործա-
ծելու:

Երբ ըսի պահապանին թէ ի՞նչպէս ձեռութեան մասնաւոր երեւոյթ մը կար կենդանիին երեսին վրայ, պատասխանեց, «Ծերութեան երեւոյթ: Այո, կապիկներն այսչափ ծեր կ'երեւին նոյն իսկ իրենց ծննդեան վայրկեանն»:

Ճէք պահապանին վրայ կը նայէր մինչ կը խօսէր նա: Ատամնաքորով ակոսները մաքրելու գործը լինցած էր, եւ կապիկը կը հանգչէր իր աշխատութեան ետքը: Հիւսիս կը պառկէր, ձեռքին մէկը ծնոտին ներքեւը դրած ճիշդ տղու մը պէս: Մեր վրայ կը նայէր, իբր թէ սպասելով որ ուրիշ բան մըն ալ հրամայէինք իրեն կատարել: Բայց երբ հասկցաւ թէ նոր հրամաններ պիտի չտրուին, իր աչքերը երազուն կերպով այս այն կողմը կը թափառէին, իբր թէ դիտելով թէ բան մը չընկել վերջապէս ամենէն հաճոյական կեանքն է:

«Երբեք կը կատարէ, կը խածնէ», հարցուցի:

Պահապանը գրեթէ զարմանք ցուցուց այս հարցմանց վրայ, թէպէտ շատ բնական էին անոնք՝ աչքի առջեւ ունենալով զօրաւոր ծնոտները եւ հոգեկոտ ակոսները շարքը: Բայց Ճէք, աննման պարտէզներու մէջ գտնուող իր շատ մը կապիկ ազգականներուն, կատարելապէս սիրելի է եւ իր պահապանին յարած, եւ անոր քով կու գայ մէկ բառով: Այս կենդանիին բնութիւնն այնպէս ազնիւ կ'երեւի որ բոլորովին բանաւոր է համարել թէ մացառներու այս ճիւղը, չորս ոտք վեց մատ երկայնութեամբ եւ մարդէն շատ մը աւելի ծանր եւ մարմնեղ չինուած, անվնաս է եթէ յարձակում չկրէ:

Խեղճ Ճէքի ապագան զիւրին է գուշակել: Հակառակ փաթեթներուն եւ տաք մօտ տաք մացառներուն երկրին այս բնակիչը պիտի ընկնի մեր փոփոխական կլիմային ներքեւ իրեն բոլոր նախորդներուն պէս:

«Այո, պարոն», ըսաւ պահապանը, անոնք չեն կրնար տոկալ մարտի ցուրտ արեւելեան հովերուն»:

«Մնաս բարով, Ճէք», ըսի: Ճէք հետաքրքրաշարժ եւ մտախոհ նայուածք մը ձգեց իր փափուկ թուխ աչուռներով որ կրնար նշանակել, «Ով գիտէ ի՞նչ պիտի պատմես քու խեղճ ազգականիդ վրայ»:

ՈՎ ԲԵՐԱՒ ԲՆԱՔԻՆԱՆ

Մօտերս փարիզու մէջ իննսուներեւեկ տարեկան մեռաւ Տր. Մայեօ գաղղիացի նշանաւոր բժիշկը: Ասոր կեանքին մէջ կարեւոր դէպք մը կը լուսարանէ բժշկական գիտութեան մեծ երկնաքաղաքը՝ դարմանման նոր մեթոտ մը ընդունելու կամ հին մեթոտ մը մերժելու մասին: Տր. Մայեօ ծանօթ է բժշկական աշխարհին իբրեւ բնաքինան (quinine) Գաղղիա ներմուծող տնտեսական հիւանդութիւններ դարմանելու համար:

Երբ 1832ին Գաղղիացիք յաղթական պատերազմ մը կը մղէին յԱփրիկէ, հիւանդութիւնն անելի կտորած կ'ընէր զօրքերու եւ գաղթականներուն մէջ: Գաղղիայէն շարունակ նոր զօրք կ'ուղարկէր, այդ մարդիկ եւ երիտասարդներ, լեցնելու համար այս սոսկալի կորուստին տեղը ըստ մեծի մասին ջերմէ, որուն գլխաւոր պատճառն էր կլիման եւ Գաղղիացեաց հոն վարած կեանքը:

Այդ մասնակի տակաւին կը գործադրուէր

արիւն առնելու սովորութիւնը: «Արիւն առնէք մինչեւ որ ձերմկնան», էր հրահանգը զոր Պրուսէս Գաղղիացեաց բժշկապետը կու տար իր հետեւորդներուն երբ զինուորներուն վիճակին վրայ տեղեկութիւն կը տրուէր իրեն:

Պոն քաղաքին մէջ, մէկ տարուան մէջ հինգ հազար հինգ հարիւր ընտիր զօրքերէն հազար հարիւր հոգի մեռան հիւանդանոցին մէջ: Անոնց շատէն «արիւն առնուած էին մինչեւ որ ձերմկնային»:

Այս մասնակ «պֆֆֆ» զօրութիւնը ճանչցուած էր, բայց քիչ բժիշկներ կը համարձակէին գործածել զայն: Մայեօ ինքը ուշագրութիւն տուած էր նոր դեղին, եւ իբրեւ կատարական բժիշկ Պոն երթալով որոշեց հասկնալ թէ արդեօք այդ դեղը չի՞ պակսեցներ մահերուն սոսկալի թիւը: Հիւանդանոց մտնողներուն եօթնէն երկուքը կը մեռնէին: Ի սկզբան բնաքինան (+քնաքն) գործածեց լոկ իբրեւ յաւելումական դարման արիւն առնելուն հետ: Շուտով հասկըցաւ թէ արիւն առնելը մարդ սպաննել էր, եւ թէ բնաքինան կը փրկէր զանոնք: Կամաց կամաց հրաժարեցաւ արիւն առնելէն ի մեծ գալթակողութիւն բժշկաց դասուն: Արիւն առնելը պակսեցնելուն ճիշդ համեմատութեամբ հիւանդանոցին մէջ մեռողներուն թիւը պակսեցաւ: Երկու տարուան միջոցին մահերուն թիւը եօթնին երկուքէն վար իջաւ բոլոր հիւանդանոց մըտնողներուն մէջ մինչեւ քսանին մէկ, եւ ի վերջոյ քառասունեւեկցին մէկ:

Մայեօ, բնականապէս եղաւ ջերմ հակառակորդ արիւն առնելուն դէմ: Բայց այնքան ընդդիմութիւն տեսաւ, անդադար այնքան զրպարտութիւններու նշաւակ եւ դաւ բժիշկներու կողմանէ, որ մեծապէս վշտացաւ իր արհեստագիտներէն:

Գրեթէ երեսուն տարի անցաւ մինչեւ որ Մայեօ տեսաւ իր գաղափարին կատարեալ յաղթանակը: Բժիշկները իրենց խնամոց յանձնուած հիւանդներէն արիւն կ'առնէին եռանդեամբ ամէն տեսակ հիւանդութեանց համար: Բայց 1860ին Մայեօ կառավարութեան Պատուոյ Լէգէոնի հրամանատարի աստիճան ընդունեց եւ գաղղիական բանակին բժշկական մարմնոյն պետ կարգուեցաւ, եւ լիովին ճանչցուեցաւ իր ազդեցութիւնը, ի մէջ այլոց, բժշկական արուեստին մէջ իսկական յեղաշրջում յարուցանելու գործին մէջ:

ԱՅԼԵՒԱՅԼԲ

Անցեալ տարի Գերմանիոյ բուսակերներուն (այսինքն միտէ հրաժարողներուն) մէջ մեծ ուրախութիւն եղաւ վասն զի բուսակեր մը չահեցաւ Պերլինէ մինչեւ Ֆրիտ-րիխսթուէ քաղաք տարեկան մրցանակը: Նոյն բուսակեր քաղաքը այս տարի ալ մրցման մասնակցեցաւ. եւ առ հասարակ կ'ակնկալուէր թէ նորէն պիտի չահէր մրցանակը: Բայց չարաչար յաղթուեցաւ «մսակեր»է մը:

Կին մը որ ունի արտաքոյ կարգի կարեկցութիւն առ այնպիսիս որ կը տառապին իր շուրջը, եւ անտարակոյս տարօրինակ կին մը, Գաղղիացի Տ'Իւղէս Դըսուհին է, Գաղղիոյ ամենէն հարուստ կինը, որ ամէն ուրբաթօր հասարակ հիւանդապահի հանդերձ հագնելով կ'երթայ կ'այցելէ քաղցկեղի հիւանդանոց մը, ուր ամբողջ օրը անոր կանոնաւոր սպասաւորներէն մէկուն պէս կը դործէ, ինքզինք բոլորովին հիւանդանոցին

վերատեսուչներուն հրամանին տակ դնելով:

—Շատ տարիներու ընդմիջումէ ետքը Ուլմի մայր կեղեցւոյն աշտարակին գագաթին շինութիւնը աւարտեցաւ մօտերս: Կ'ըսուի թէ այդ աշտարակը Եւրոպայի մէջ ամենէն բարձրն է:

—Գերմանիոյ Կայսրը վերջերս ընդունած է շատ գեղեցիկ ընծայ մը երկրին ամենէն յաջող երկաթագործներէն մէկէն: Ընծան է մկրատ մը ընտրելագոյն պողպատէ եւ շէնքէ, գեղեցկապէս յղկուած, որուն վրայ փորագրուած են պատմական շէնքերուն տեսարանները եւ Կայսեր կենդանադիւրը: Մկրատը, որուն շինութիւնը հինգ տարի տեւեց, 1,500 մարք կամ 75 անգղ. ոսկի արժէք ունի: Նմանօրինակ մկրատ մը եւս կը տեսնուի Հոնէնցոլէրնեան Թանգարանին մէջ ի Պերլին, որ կը վերաբերէր վախճանեալ Աւելուսթա Կայսրուհւոյն, եւ որուն 4,500 մարք զին կտրուած է:

—Գերմանացի բժիշկ մը հրատարակած է երկար ժամանակ աչաց վրայ իր զննութիւններուն արդիւնքը: Կ'ըսէ թէ դոտած է որ տառնեհինգ անձերէ միայն մէկուն երկու աչքերն ալ լաւ վիճակի մէջ են: Տառն անձանց եօթնին մէկ աչքը միւսէն զօրաւոր է:

—Միացեալ Նահանգաց մէջ իբր 2,000 կանայք բժշկութիւն կ'ընեն:

—Կը հաշուուի թէ Գերմանիոյ այլ եւ այլ ընկերութիւններ իբր 300,000 թղթատար աղաւնիներ ունին, եւ ասոնց մէջէն 8,000ը պահուած են բանակին գործածուելու համար:

—Կ'ըսուի թէ ի Սէյնթ Լուիզ երկաթուղոյ նոր կայարանը աշխարհիս մէջ ամենէն մեծ կայարանն է: Կը գրաւէ 46 արտաւար գետին:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԲ

ՀՐԱՇԲ

Ա. Հրաշքը զարմանալի երեւոյթ մի է ոչ բացատրելի ծանօթ օրէնքներով կամ բնական միջոցներով. Բ. գերմարդկային, աստուածային զօրութեան ապացոյց եւ արդիւնք. Գ. աստուածային յայտնութիւն ապացուցանելու նպատակաւ: Չորս տեսակի կը բաժնուի. 1. Անոնք զոր Աստուած առանց մարդկային միջոցի գործեց անկենդան իրաց վրայ. 2. Անոնք զոր Աստուած առանց մարդկային միջոցի գործեց կենդանի կրաց վրայ. 3. Անոնք զոր կենդանի միջոցով գործեց անկենդան իրաց վրայ. 4. Անոնք զոր կենդանի միջոցով գործեց կենդանի իրաց վրայ:

Թէ արդեօք հրաշք կը տարբերի՞ ընդթեան կարգաւորեալ ընթացքի մէջ եղող ու եւ դէպքէ մը, ոմանք պատասխանած են այս հարցման սաղէս. Քանի որ բուսակահութիւն կ'աճի, սերմը կը ծլի, արեւը կը ծագի, նոյնչափ զօրութեան արդիւնք են որ հաւասարապէս չենք կրնար ըմբռնել, որպէս ջուրին գինիի փոխուիլն, կամ թէ մէկ խօսքով հիւանդին բժշկուիլն, կամ կոյրի տեսութիւն ստանալն հպումով մը: ուստի մեզ չըջապատող ընդթեան մէջ տեղի ունեցած բաներէն հարկ չէ կարդ մը դէպքեր զատել իբր զարմանալիք եւ ուրիշներուն ըսել թէ ընդթեան կարգաւորութեամբ կ'ըլլայ: Շիտակ է թէ երկուքն ալ զարմանալի են. մարդ մը ստեղծելն այնքան զարմանալի հրաշք մըն է, որքան է մեռելներէն մէկն յարուցանելն: Յորեքն որ կ'աճի եւ կը շատնայ դաշտին մէջ, նոյն է որ ա-

ձեցաւ Յիսուսի ձեռքին մէջ : Հրաշքն Աստուծոյ զօրութեան աւելի մեծ ապացոյց չէ քան անոնք որք յաճախ կը պատահին եւ կը կրկնուին ի բնութեան : միայն թէ տարբեր ապացոյց ու զօրութիւն մի է պարագային եւ ժամանակին առթիւ : Եղիպտոսի հարուածը երկրին բնական հարուածներն էին , սակայն եւ այնպէս պարագան ու ուրոշեալ ժամանակին ըլլալն է որ զարմանալիք կը ցուցնէ : Բացարձակ հրաշք մը չէ ձկան մը բերան սատերի մը գտնուիլն , կամ անսովոր ժամանակի մը մէջ կուտակեալ սեւ սեւ ամպերու երկնաղորդ որոտմամբ տեղատարափ անձրեւի մը տեղալն : Բայց յարմար առեւին գտնուիլն կամ տեղալն հրաշալի ու զարմանալի զիպաց երեւոյթ ունի : Հրեայք Քրիստոսի գործած հրաշքները չէին ընդունէր , վասն զի չէին ուզեր զինք ընդունիլ իբր Աստուածորդի ու մեծ զօրութիւն ունեցող : Այժմ եւս անհաւատք կը ջնանա ու կը ճգնին հնարել զանազան ձեւեր եւ երեւոյթներ հրաշք ընդունելէն վախճելու եւ խուսափելու համար : Կը մերժեն հրաշքը առանց քննութեան , որոյ համար յարմար է Շիւթաուսի խօսքը : «Մենք առանց քննութեան կը մերժենք հրաշքն իբրեւ անկարելի եւ հակառակ տիեզերք վարող յայտնի ու ընդհանուր օրինաց» : Հրաշք գերբնական ապացոյց է աստուածային զօրութեան , ուստի եւ եթէ կայ Աստուած մը , էր չլինին իւր զօրութիւն յայտնող երեւոյթներ ի մարդիկ եւ ի բնութեան : Կիցո կ'ըսէ թէ «հրաշից հաւատալը բնական եւ ընդհանուր է» : Սուրբ Գրոց հրաշքներ ընդհանրապէս չի գործուեցան հասարակ պատճառներու համար , այսինքն լոկ մարդոց զարմանք պատճառելու կամ անոնց հետաքրքրութիւնը յագեցնելու , հապա կատարուեցան աստուածային զօրութիւնը ապացուցանելու համար : Հրաշք բնութեան հակառակ չէ , հապա բնութեան օրէնքով կ'ըլլայ : միայն թէ մեզի համար անձանօթ եւ անբացատրելի եղանակաւ : Բնութեան ընդհանուր օրէնքն է որ զօրաւորն կ'իշխէ տկարին , եւ բարձրագոյն օրէնքն կ'իշխէ ցածին : Ըստ այսմ հրաշքը բնութեան օրէնքն գերազանցող զօրութիւնն ու պատճառն էր կ'արտադրի : Բնութեան քարշուղութեան հաստատուն եւ անփոփոխ օրէնքն է որ առարկայք միշտ վար իյնան : Բայց երբ քար մը կը նետեմ դէպ ի վեր , քանի որ ուժի զօրութիւն կայ որ զայն վեր կը հանէ , այն հակառակ գործած կ'ըլլայ քարշուղական հաստատուն օրէնքին : Ուրեմն , ըստ հակառակորդաց , քարի վեր ելլելն կարելի չէ , հապա անկարելի է , վասն զի հակառակ գործած կ'ըլլայ բնութեան անփոփոխ օրինաց : Վեր նետուած քարն , իւր զօրութեանէն տկարանալով երբ վար կ'իյնայ , կրկին կը հպատակի այդ օրինաց : Ահա այս օրինակ մի է թէ կրնայ հակառակ գործուիլ բնութեան քարշուղութեան հաստատուն եւ անփոփոխ օրինաց : Նոյնպէս է հրաշքի խնդիրը թէ կրնայ գործուիլ տիեզերքը չգոյէն ի գոյ բերող ամենակալ Հաստէն , եւ այդ հակառակ չէ բնութեան օրէնքին : Երկրաբանութիւնը մեզ կ'իմացնէ թէ կար ժամանակ մը յորում չկային գործարանաւոր կազմութիւնք , այսինքն շնչաւոր կենդանութիւն ունեցող մարմին մեր երկրադնոտոյն վրայ , ապա ուրեմն սա հարցումն կ'եղէ թէ ո՞րոյց եկաւ այս , միթէ բնութեան զօրութեանէն : Գիտութիւնն ասոր «Ոչ» կը պատասխանէ : Քարշուղութեան օրէնքին չափ ստոյգ եւ հաս-

տատուն օրէնք մի է թէ կեանքը կեանքէ միայն կ'արտադրի : Այս իրողութիւն մի է որ կը վկայէ պատճառի մը գոյութեան գերագոյն քան զբնութիւն եւ իւր օրէնքն : Նոյն է հրաշքի խնդրոյ մասին : Հրաշքներ որք սխալեալ են Հին եւ Նոր Կտակարանաց մէջ՝ գործուեցան տարբեր տարբեր ժամանակներ բարձր ու վսեմ նպատակաց համար : Նախ , երբ Աստուած Մովսէսին ու Յեսուին ձեռամբ աստուածապետական կառավարութիւն մը հաստատեց Իսրայելի , իւր ժողովրդեան , միջոցաւ երկրի վրայ : Երկրորդ , հրաշքներ գործուեցան երբ Աստուծոյ ընտրեալ ժողովուրդը , Իսրայելացիք , հակամէտ էին թողուլ ճշմարիտ Աստուածը եւ յարիլ կռապաշտութեան : Երրորդ , հրաշքներ գործուեցան այն ժամանակ յորում կատարուեցաւ մարդկային աղդին պատմութեան մէջ ամենամեծ ու նշանաւոր դէպքն Քրիստոսի զալստեամբ : հրաշքներ գործուեցան Աստուածորդոյն ձեռամբ իւր աստուածային զօրութիւն ցուցնելու համար , նաեւ ի գութ շարժելուն համար չուառ մարդկութեան վրայ : Հրաշքներ Աստուծոյ կարողութեան արտաքոյ կարգի ապացոյցներն են : Հին Կտակարանի բոլոր հրաշքներ բարձր ու վսեմ նպատակաց համար գործուած են : Նոյնպէս են նաեւ Նոր Կտակարանին մէջ յիշուածներն : Մարդիկ բանաւոր պատճառներ ունենալով նշաններ ու զարմանալի գործեր կ'ուզէին տեսնալ ի նշան եւ ի վկայութիւն անոր խօսքին որ կ'ըսէր թէ Որդի Աստուծոյ եմ : Ասոնց համար բազում նշաններ եւ զարմանալիքներ ընելէն վերջ , երբ տեսաւ թէ տակաւին կը տարակուսէին՝ ըսաւ , «Թէեւ ինծի չէք հաւատար , դոնէ գործքերուս հաւատացէք» : Յիսուս միայն աստուածային զօրութիւն ցուցնելով կրնար իւր Աստուածորդի ըլլալն ապացուցանել , եթէ ոչ լոկ վարդապետ մի պիտի ճանաչէին զինք , մինչդեռ խոստովանեցան թէ «մարդ մը չլինար ան գործքերն ընել որ դուն կ'ընես» : Ուստի եւ հաշտ , նշան , «հաշտ» , բնութեան հասարակ օրէնքէն այնքան գեր ի վերոյ են որ կը օտարացնեն խոստովանիլ եւ ընդունիլ թէ աստուածային առանձին միջամտութիւնն էին Քրիստոսի գործած հրաշքները , եւ Աստուած միայն կրնար գործել զանոնք : Արդի գերմանացի Համաստուածեանք տարբեր տարբեր գաղափարներ կը յայտնեն , ի մասնաւորի Քրիստոսի գործած հրաշից մասին , առարկելով թէ հրաշք սեպուածն տեսնողներ ազէտ էին եւ կամ շատ նախապաշարեալ : Քրիստոսի հրաշից մասին երեք տեսակ վկայութիւն ունիմք : Նախ բուն հրաշագործ անձին վկայութիւնը : Քրիստոս չէր կրնար խաբուած ըլլալ , Վստահ էր թէ յարուց Դադարոսն , թէ քանի մը նկանակներով հաղարաւորներ յագեցուց , թէ կուրաց աչքեր բացաւ , թէ համեց լսել տուաւ , կոյրեր ու բորոտներ մաքրեց եւ բժշկեց : Կարելի բան չէր որ Քրիստոս ցուցնէր թէ հրաշք կը գործէր քանի որ երբեք գործած չէր : Քրիստոսի բարոյական կատարելութիւնը գիտնալով , զոր մինչ իսկ անհաւատք չեն կրնար ուրանալ , վստահ ըլլալու ենք թէ չէր ուզեր խաբել զմարդիկ : Բ. Հրաշքներ անձամբ տեսնող եւ ի գիր առնող անձանց վկայութիւնը : Արդ որովհետեւ ընդունած եմք թէ այդ հեղինակներն էին ուղիղ եւ ճշմարիտ անձինք , չեմք կըրնար չընդունիլ անոնց գրուածք եւս իբր ուղիղ եւ ճշմարիտ : Նաեւ , եթէ իրօք եղած չըլլային , նոքա չէին կրնար ապացուցանել

եւ հաստատել բոլոր տեսնող ու լսող ժողովրդոց , որոնք դէմ պիտի ելլէին անոնց : Ուստի ինկատ առնելու ենք այն ականատես անձանց վկայութիւնը որոնք չէին կրնար խաբուած ըլլալ մեծ բազմութիւններու հետ այն հրաշից նկատմամբ : Գ. Այն հրաշքներ գործուեցան հրապարակաւ , բազում վկաներու առջեւ եւ ի վկայութիւն այն հրաշից հաստատուեցան օրեր եւ սովորութիւններ որ մինչ ցարդ կը տեսնեն , որոց նպատակն է անմոռաց պահել այն հրաշից յիշատակն : Անշուշտ այն բազում ականատես վկայք որք տեսան եւ վայելցին Քրիստոսի հրաշքներ՝ կ'ապրէին այն ժամանակներն , երբ առաքեալք կամ աւետարանիչք ի գիր կ'առնէին Քրիստոսի կեանքն , վարդապետութիւնը , գերմարդկային զօրութիւն յայտնող ապացոյցք , այսինքն հրաշքներն , նշաններն եւ գործերն : Նաեւ բոլոր այն քաղաքներն ու գիւղերն որոց մէջ գործուեցան Քրիստոսի մեծ հրաշքներ , թէ՛ քաղաքներն եւ թէ՛ բնակիչք տակաւին կը կենային , մինչ իսկ բժշկուող անձինք զօրաւոր վկաներ ու փաստեր էին աւետարանչաց պատմութեանց ճշմարտութիւնն ապացուցանելու : Հրաշքն Աստուծոյ կնիքն է զոր անշուշտ չէր դրոշմեր ստուգեան վրայ : Որովհետեւ հրաշից զխաւոր նպատակն էր վաւերացնել յայտնութիւնը , այն հզոր գործքեր դադրեցան երբ Սուրբ Գրոց կանոնը գոցուեցաւ եւ Քրիստոսէութիւնը հաստատուեցաւ ընդհանուրս : Վերջապէս հրաշքներն արտաքին բնութեան կամ պատմութեան մէջ այնպիսի դէպքեր են որ չեն կրնար յառաջ դալ բնական զօրութիւններով կամ մարդկային միջոցներով , բայց միայն ու մի միայն եղան բարձրագոյն զօրութեամբ եւ աստուածային միջամտութեամբ :

(Վերի խոյն) Խարբերք ԳԻՐԵԱՐ Ս. ԵՐԵՅԵԱՆ

ՅԱՅՏՆԻ ԵՒ ԹԱՔՈՒՆ ԱՆՇԱՒԱՏՈՒԹԻՒՆ

Անհաւատութիւն մը կայ որ կ'ուրանայ զԱստուած , հանդերձեալ կեանքը , եւ որոյ առարկայ են տեսանելի իրերն միայն : Նշանաբանն է «Ուտենք եւ խմենք , քանզի վաղը պիտի մեռնինք» : յոյս ի վերայ այս կենաց : «Եթէ՝ յուսացեալ եմք կենօքս այսուիկ , թշուառ եմք քան զամենայն մարդիկ» : Այս տեսակ անհաւատութենէ կը զգուին եւ կը պժղին անոնք որ կենդանի հաւատքով միացած են Քրիստոսի հետ : Այլ կայ մի կերպ անհաւատութիւն ալ զոր ամէն օր կը տեսնենք անհաստատ եւ անհոգ քրիստոնէից կենաց եւ վարուց մէջ : անհոգութեան եւ զանցառութեան անհաւատութիւնն է : Սա ալ միւսին չափի եւ թերեւս աւելի վնասաբեր է եկեղեցոյն հոգեւոր զօրութեան , եւ ըստ օրում ասիկա աստուածաշաշտութեան կերպարանին տակ մուտ գտած է եկեղեցոյն մէջ , եկեղեցին եւս առաւել կը վնասուի ասկէ , որոյ համար կ'ըսէ Պօղոս , «Աստուածապաշտութեան կերպարանքն ունին , այլ անոր զօրութիւնը ուրացած են» : Անհաստատ եւ անհոգ քրիստոնէայք կը հաւատան թէ կայ յաւիտեանական Հայր մը , անհուն սիրով լի , եւ թէ իւր միածին Որդին զրկեց մեղաւորներն փրկելու : սակայն չեն վայելած զնա իրեն յատուկ եղած հոգեւոր ներկայութեամբ : Քրիստոսով եղած փրկութիւնն նոյն փորձառութիւնն դուրս է : Չթառանգեցին Հօր Աստուծոյ փրկութիւնը իբրեւ անոր որդեգիր ժառանգներ : Իրենց հաւատքով հան-

դերձ փրկութեան տապանէն դուրս կը գլուխ տան։ Ուրեմն անտեղի է ըսել թէ այսպիսիք չեն տարբեր յայտնի անհաւատէ։ Հաւատաւ եւ վայելել անբաժան են ի միմեանց։ Այն պահուն երբ կը սկսինք հաւատաւ, արդէն վայելած եմք։ Հաւատաւ ունենալ է։ Յորժամ կը հաւատանք՝ բառին Սուրբ Գրոց մէջ ունեցած իմաստով, յայնժամ ունիմք եւ կ'ունենամք նաեւ զհաւատն ճշմարիտ, «չերեցած բաներուն աղացոյցը»։ Եւ ուստի չէ ճշմարիտ հաւատացեալ այն՝ որ չունի վայելելու անգին փորձառութիւնն։ Այսպիսիք միշտ պատիր յոյս մ'ունին, որ չունի փորձառական հիմն։ Ապագային նշանակութեամբ կը նային փրկութեան վրայ, կը յուսան յետ մահու զոգոտաւորիլ «ճերմակներով»։ Պօղոս կ'ըսէ, «Յուսով փրկութեցանք»։ ճշմարիտ յոյսն այն է որ կը պարունակէ յինքեան «Քրիստոսի հետ հաղորդակցութեան քաղցր գիտակցութիւնն»։ Այն յոյսն որ պիտի լինի մեր հոգւոյն խարխիւն, պարտինք հաստատել եւ զօրացնել մեր ներքին փորձառութեամբ։ Առանց այս փորձառական յոյսին արդեօք մէկը պիտի տեսնէ՞ վերին ժառանգութիւնն։ Եթէ կ'ըսէք տեսնել ձեր անհղծանելի ժառանգութիւնը, թողոցէք պատիր յոյսերն, վեր բարձրացէք մինչեւ ելնէք ճշմարիտ յոյսին գագաթն, փառքան, ուրկէ կարող պիտի լինիք տեսնել հանգստեան երկիրը։ Սիրելի բարեկամ, թերեւս ցարդ չվայելցիր միակ եւ սակայն իրական ժառանգութիւնը, փրկութիւնը, որ այնչափ «Հոգւոյն ազդուութիւնով» քարոզուեցաւ քեզի։ Կը զարմանամ ընդ այս։ Ինչո՞ւ։ Զայս հասկնալու համար հարկ չէ որ ունենանք Սողոմոնին իմաստութիւնը, քանզի ինչպէս որ ճշմարիտ է թէ հաւատաւ պարտինք այն բաներուն որք ի ձեռն աստուածային վկայից քարոզուեցան մեզ, նոյնչափ ճշմարիտ է որ մեր հաւատքն լինելու է հաւատք փորձառական եւ վայելման եւ ճաշակման։ «Ճաշակեցէք եւ տեսէք որ Տէրը բարի է»։ Կը կարգաս եւ կը հաւատաս թէ Քրիստոսն է կենաց Հացն, աշխարհի կեանքը, կեանք քաղցեալ եւ չորացեալ հոգւոյդ, այլ ուշադիր եղիր հարցմանս զոր խոնարհաբար կ'ընեմ քեզ։ Քրիստոս, իբրեւ կենաց Հաց, ունեցաւ կենսական յարաբերութիւնը քու մեղսալից եւ հետեւաբար կենադիւրկ հոգւոյդ հետ։ Թերեւս բաւական կը սեպես խորհելով թէ այլոց չափ Քրիստոսն հեռի չես, սակայն այդ չէ խնդիրն։ Խնդիրն է թէ վայելած ես զՔրիստոս։ Մինչեւ որ չվայելես նիւթական հացը, թող ըլլայ որ շատ մօտ ըլլաս անոր, մինչեւ իսկ կոնակդ կապած ըլլաս, դեռ օգուտ չընեք քեզ։ Եթէ ցարդ չունեցար զՔրիստոս, ջանա յետ այտորիկ ունենալ զնա, որ ըլլաս ճշմարիտ հաւատացեալ մը։

Խնուս-բերդ Ե. Հովհաննէս Նոյ. 20, 1894

ԱԻԵՏԱՐԱՆԻ ՄԵԾԱԳՈՅ ԱՊԱՅՈՅՈՅ
Անձրեւին բարերար ըլլալուն մեծագոյն ապացոյցն է ոչ թէ անոր ամպերէն իջնալը, մարդարտի ձեւով թափիլը կամ թափած միջոցին ծիրանի գօտւոյն զողզոյիլը, այլ անոր ներքին բարերար բնութիւնը որուն կը տեղեկանանք տեսնելով անոր տուած կենդանութիւնը հիւանդ բնութեան։ Նոյնպէս ալ Աւետարանին Աստուծոյ ըլլալուն մեծագոյն ապացոյցն է ոչ թէ առաջին դարուն աշխարհի մեծ յարմարութիւնը զայն ընդունելու, եւ Քրիստոսի ծննդեան ու քրիստո-

նէութեան յառաջդիմութեան միջոցին տեղի ունեցած հրաշքները, այլ անոր ներքին գեղեցկութիւնը, բարերար ազդեցութիւնը, աստուածային բնութիւնը զոր ամէն մարդ կրնայ տեսնել իր դարուն քրիստոնէութեան մէջ, եթէ Քրիստոսն քրիստոնէութիւնն է։

Զորս տարի առաջ Կ. պօլիս այցելող երկու ճափոնական մարտանաւերուն սպանեալն մին, երբ խօսք եղաւ Աւետարանին վրայ, ըսաւ, «Շատ գերազանց է, սակայն չափազանց բարձր է անոր գաղափարականը, անկատար մարդիկս չենք կրնար ճշդիւ իրադրոյթել զայն»։ Բայց, եթէ դիւրին ըլլար հասնիլ անոր գաղափարականին, անշուշտ մեզ ալ պիտի պատահէր ինչ որ պատահեցաւ արձանագործի մը որ շուտ մը հասաւ իր գաղափարականին, եւ ա'լ գործ չարտադրեց։ Եթէ Աւետարանին գաղափարականը չըլլար անհամեմատ բարձր, եւ կարելի ըլլար դիւրին մը հասնիլ անոր, յայնժամ անոր հասնելէ ետեւ մենք ալ պիտի կենայինք, ա'լ յառաջ պիտի չերթայինք։ Սակայն աստուածային է ոչ թէ այն գաղափարականը որուն դիւրաւ կը հասնինք եւ յետոյ ա'լ չենք յառաջդիմեր, այլ այն գաղափարականը որ անհամեմատ աստիճանաւ բարձր է եւ անհամեմատ աստիճանաւ կը բարձրացնէ մեզ։ Ուստի այդ ճափոնցոյն առարկութիւնը ոչ միայն անպատշաճ է Աւետարանին, այլ անոր համար ամենէն նպաստաւոր խօսքն է, եւ կը հաստատէ անոր աստուածային բնութիւնը։ Աւետարանին գաղափարականին համեմատ, սրտին մէջ չար գործելու փափաք ունենալ եւ չար գործել նոյն բանն է, եւ մարդ որչափ աւելի սիրէ ուրիշները, որչափ աւելի անձնուրաց ըլլայ անոնց բարւոյն համար, այնքան աւելի մեծ կ'ըլլայ։

Աւետարանը մեծագոյն արժանիք, բարձրագոյն մեծութիւն կը համարի ոչ թէ մտքի, կամ անձնասիրութեան եւ զայն գահացնել յաջողելու մեծութիւնը, այլ բարոյական մեծութիւնը, սրտի մեծութիւնը։ Եւ այս մեծութիւնը ամէն ուրիշ վեր է, աստուածային է։ Բազմաթիւ զայն մտքի կամ հանճարի մեծութեան հետ, սա, մինչեւ իսկ եթէ ամենէն բարձր մեծութիւնն ըլլայ, չվերաբերիր անոր տէր համարուողին։ Վասն զի երբ կը սքանչանանք հանճարի տէր եղողին վրայ, ոչ թէ իր անձին վրայ կը սքանչանանք, այլ իր մէջը գլուխ տուող սակայն իր մէկ մասը չկազմող հանճարին վրայ։ Աղամանդի տուփը կը յարգենք ոչ թէ իրեն համար, այլ իր պարունակած գոհարներուն համար։ Եւ երբ հանճարի տէր եղողն անոնուի անոր հանճարը, հիւանդութեան կամ տարիներու ձեռքով, ա'լ չենք սքանչանար իր վրայ։ Ո՞չ ապաքէն կան շատ մարդիկ որոց հանճարը կամ հմտութիւնը կը յարգենք, սակայն անոնց անձերը կ'ատենք, ըսելով թէ իրենց հանճարը կամ հմտութիւնը իրենցմէ սքանչելի է։ ասով չենք վկայել թէ իրենց մէջի հանճարը կամ հմտութիւնը եւ իրենց անձերը իրարմէ բոլորովին անջատ են։ Ուրեմն հանճարի կամ հմտութեան տէր եղողները չեն մեծ, այլ մեծ է հանճարը կամ հմտութիւնը որ իրենց մէջն է, սակայն անոնց անձերէն անջատ է։ Մինչեւ իսկ եթէ այս հանճարը կամ հմտութիւնը վերաբերէր անոնց տէր համարուողներուն, անոնք պիտի չունենային բարձրագոյն մեծութիւն։ Երբ այսպիսի մէկը երթայ վայրենի կէս-քաղաքակրթեալ եւ քաղաքակրթեալ մարդոց

մէջ եւ ընէ տմարդի, չար գործեր, իրեն պիտի ըսուի, «Երանի թէ հանճար չունենայիր եւ մարդ ըլլայիր»։ Ահա այս է մարդուս ինքնաբերական դատողութիւնը, անոր գաղափարականն է սրտի մեծութիւն, բարոյական մեծութիւն։ Գալով անձնասիրութեան, եւ վարպետութեամբ զայն գահացնել յաջողելու, լուր մեր գործին մէջ յաջողելու մեծութեան, այս չէ բարձրագոյն մեծութիւնը։ Կ'աղղէ մեր վրայ, սակայն իրական սքանչացում յառաջ չբերէ։ Այս տեսակ մեծութեան կողմանէ անուանի է Սատանան։

Միւս տեսակ մեծութիւնը, սրտի, նկարագրի մեծութիւնը բարձրագոյնն է, աստուածային է։ Սրտի մեծութիւնն ունեցողը յիշաւի մեծ է, վասն զի այդ մեծութիւնը ոչ միայն իր մէջն է, այլ նաեւ իրն է։ Իրմէ անբաժան է։ Տուրիւն վրայ կը սքանչանանք ո'չ թէ որովհետեւ կը պարունակէ ազամանդներ, այլ որովհետեւ ինք ազամանդեայ է։ Սրտի, նկարագրի մեծութիւնը միակ մեծութիւնն է որուն վրայ ա'լ մարդ կը սքանչանայ, որովհետեւ սա է մարդուս սրտին, ինչ կուրծքի մէջ ալ բաբախէ, ինքնաբերական գաղափարականը։ Մեծ նկարիչ մը, բանաստեղծ մը, միլիոնատէր մը, իմաստասէր մը, բաւական մարդոց սքանչացման կ'արժանանայ, սակայն ամենէն անգայ մարդն անգամ կը սքանչանայ աղնիւ հոգւոյն, մարդասէր սրտին։ Երբեք չզգածուող քար սիրտն անգամ սքանչացման արցունք կը թափէ անշահախնդիր սիրոյ ծառայող սրտին գործերուն վրայ։ Բազմաթիւ քիչ մարդիկ կը սքանչանան հանճարի կամ փառասիրութեան մեծութիւնն ունեցողներուն վրայ։ Սակայն կրնայ ըսուիլ թէ մարդ մը չկայ որ տեղեկանայ Յիսուսի կեանքին, անոր անձնուրացութեան, թշուառ մարդկութեան համար անոր քաղցր ծառայութեան, անձնագոհ սիրոյն եւ չսքանչանայ անոր վրայ։

Աւետարանը ամենէն վեր կը ընէ սրտի, նկարագրի մեծութիւնը, մեծութիւն մը որ աստուածային է։ Ուրեմն Աւետարանը ունի աստուածային բնութիւն։ Անհաւատները չեն գիտեր զայս, եւ կը յարձակին անոր երկրորդական ապացոյցներուն վրայ։ Երբեք չեն դպիր մեծագոյն ապացոյցին, անոր աստուածային բնութեան, որ կը հեգնէ ամէն յարձակում։ Աւետարանը մեծագոյն ապացոյցն է ոչ թէ առաջին դարուն կամ անկէ ետքի հրաշքները, այլ տառնելներորդ դարուն մէջ անոր հանդիսացած հրաշքը, եւ զործած հրաշքները մարդկային սրտին եւ աշխարհի մէջ։ անոր այսօր քաղաքակրթութեան ջանք վեր բռնելը, եւ քաջալերելը, զօրացնելը եւ ներշնչելը ամէն բան որ է գեղեցիկ, բարձր, աղնիւ, աստուածային։

Ս. ԱՐԹԱՊԵՏԱՆ

Ա Զ Դ
Աւետարանական քերք եռամսեայ աղօթից ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ չորեքշաբթի օր, դեկտ. 19, Պայպլէ Հաղուսի մատրան մէջ ի ժամ 9 ըստ թուրքաց։ Աղօթքի նիւթն է, «Ժամանակը ծախաւ» Եփես. Ե. 16։

Կը խնդրուի բոլոր քոյրերէն որ ջանան ներկայ գտնուիլ սոյն հոգեւոր պաշտաման։

Սովորական աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 9ին, Պայպլէ Հաղուսի մատրան մէջ։ Աղօթքի նիւթն է, «Բայց դու՛ մարդն ո'չ է՝ հապա հոգեւոր, Բէ որ Աստուծոյ Հոգին չէր Դիւ բնակած է. Իսկ Բէ որ Դիւ Քրիստոսն հոգին չունէր անկէ անորը Է» Հռովմ. Ը. 9։

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գեղտ. 3 ըստ ՅԱԼԵ., եւ Գեղտ. 15 ըստ ԼԱՍՏ. 1894

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ երկուշաբթի օր Միացեալ Նա-
հանգաց Ազգային Ժողովին մէջ կար-
դացուեցաւ նախագահ Քլիվլենտի ծա-
նուցադիրը: Նախագահը կը խօսի Ձի-
նու եւ շափոնի միջեւ բարեկամաբար
միջամտելուն վրայ, նաեւ «Ճափոնի գովե-
լի փափաքին վրայ որ է կատարեալ ինքնիշ-
խանութիւն ունենալ իր ներքին գործե-
րուն մէջ եւ վայելել կատարեալ հաւա-
սարութիւն ազգաց ընտանիքին մէջ»:
Կ'ըսէ թէ «մեր յարաբերութիւններն այս
յառաջադիմական ազգին հետ նուազ
լայն ոգւով ըլլալու չեն քան ուրիշ
տէրութիւններու հետ»:
Կը յորդորէ որ մաքսային սակացոյցի վերաբերեալ նոր օ-
րէնքը բարեխօսուի հանձնաժողովի եւ երկա-
թը անմաքս ապրանքաց ցանկին մէջ գնելով,
նաեւ իրեն ամերիկեան նաւ արձանագրե-
լով կամ ճանչնալով Ամերիկացիներու այն
նաւերը որ ուրիշ երկրի մէջ չինուած են
եւ ամերիկեան դրօշ պարզելու արտօ-
նութիւն չունին: Ծանուցադիրն մեծ
մասը նուիրուած է զանազային խնդիրներու,
եւ տեղային սեղանաւորական դրութեան
մէջ կատարելի փոփոխութեան մը:

—Անցեալ ուրբաթ օր Մ. տը Լէսէփս մե-
ռաւ 89 տարեկան: Իր համբաւն անշուշտ
առաւ զխաւորապէս Սուէզի ջրանցին մի-
ջոցաւ որուն բացումը տեղի ունեցաւ 1869ին
եւ որ յոյժ կարեւոր հանդիսացաւ առեւ-
տրական աշխարհին: Յետոյ սկսաւ նա Փա-
նամայի ջրանցին աւելի սոսկալի ձեռնարկը,
չինութեան ծախքը 33,000,000 անգլ. ֆունտի
հաշուելով: 1880ին ծախսուած էր 46,000,00
ոսկի եւ չինութիւնն աւարտելու համար
կը պահանջուէր 24,000,000 ոսկի ալ, եւ
1888ին գեղտ. ամսայն մէջ ընկերութիւնն
ստիպուեցաւ անանկ հաշակել ինքզինքը: Դեռ
վեց տարի առաջ Մ. տը Լէսէփս կորովով
եւ յուսով լեցուն էր, բայց երեք տարիէ
ի վեր մտաւոր մեծ տկարութեան վիճակի
մը մէջ կը գտնուէր:

—Հունգարիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ Տր.
Վէքէրլէ ծանոյց թէ Թագաւորկայսրը վա-
ւերացուց եկեղեցական օրինադիրը: Նա-
խարարութեան զիրքը շատ փափուկ էր եւ
իրօք անցեալ շաբթու նախարարութիւնը
պարտութիւն կրեց երկրորդական կարե-
ւորութիւն ունեցող ծրագրի մը առթիւ:
Նախարարութենէն գոհ չըլլալու պատճառն
էր եկեղեցական օրինադիրն Կայսեր կողմէ
վաւերացուելուն յապաղումը, եւ ասոր ալ
պատճառը սա կը կարծուի թէ Կայսրը կը
փափաքէր օրինադիրը պապին հաղորդել եւ
անոր բաւական փամանակ տալ որ կարե-
նայ իր դիտողութիւններն ընել: Նախա-
րարութեան հրաժարումը անխուսափելի կը
համարուէր, բայց Ազատական կուսակցու-
թեան վստահութեան միաձայն քուէին
արժանացած ըլլալով կրնայ իր պաշտօնը
շարունակել:

—Դեկտ. 5ին Դերմանիոյ Կայսրը երկու
կարեւոր պաշտօն կատարեց: Դահաճա-
նով մը բացաւ Ռայխսթալը: Լաւ ընտր-
ուած բաղերով խօսեցաւ Դահաճ Նախա-
գահին եւ Ազգայնապետ Գ. Չարին վրայ, եւ
ծանոյց թէ կը ներկայացուի ծրագիր մը ո-
րուն նպատակն է խափանել միասակար ըն-

թացքն այն անձանց որոնք կը ջանան կա-
ռավարութեան արդելք ըլլալ իր պարտա-
կանութիւնն ի գործ դնելու միջոցին: Կը
յիշուի թէ այս ճշդողական օրինադիրն վը-
րայ էր որ Դափրիվի կոմսը եւ Էյլէնպուրկ
համակարծիք չէին եւ ստիպուեցան հրա-
ժարիլ: Ծանուցեալ օրինադիրն ճիշդ ձեւին
կը սպասուէր մեծ հետաքրքրութեամբ: Կայսրն,
հին խորհրդարանին մէջ Ռայխսթալը բա-
նալէ ետքը, Կայսրուհւոյն եւ Կայսերազուն
իշխաններուն հետ կառքով գնաց վերջին
քարը դնել այն նոր շէնքին, որուն մէջ պի-
տի դուռարի այստեղեւեւ Ռայխսթալը:
Երբ Հոնէլոէ իշխանը խորհրդարանի նորա-
շէն ժողովատեղւոյն բացումն հռչակող կայ-
սերական պաշտօնադիրը կարդաց, Կայս-
րը թակի (Եօֆաէ) երեք մեղմ հարուած
տուաւ քարին, ըսելով, «Փառաց եւ հայ-
րենեաց համար»:
Եւ այս արարողութիւնն յետոյ կրկնեցին կարգաւ Կայսրուհին, իշ-
խանը եւ ուրիշ երեւելիք որ ներկայ էին:
Կէս օրէն ետքը Ռայխսթալը դարձեալ գու-
մարեցաւ հին շէնքին մէջ, եւ հետեւեալ օր
իր առաջին նիստն ըրաւ նորաշէն խորհր-
դարանին մէջ որ հոյակապ պալատ մ'է եւ
տասը տարիէ ի վեր կը չինուէր:

—Զօր. Կուրքօ Վարչաւայի կառավարչի
պաշտօնէն հրաժարեցաւ եւ Օտեսսայի կա-
ռավարիչ Զօր. Փուշքին անոր յաջորդ կար-
գուեցաւ:

—Փորթ Սըթըրլի անկումը մեծ ցնծու-
թեամբ տօնուեցաւ բովանդակ շափոնի մէջ,
եւ մեծագումար դրամ հանգանակուեցաւ
պատերազմին մասնակցող զինուորներուն
այլ եւ այլ օգտակար նուէրներ զրկելու հա-
մար: Կը թուի թէ ճափոնական նաւատոր-
միքը, թէպէտ չմտաւ նաւահանգիստը, բա-
ւական օգնեց բանակին գործողութիւննե-
րուն: Անգլիական ծովային ուժայ մը, որ
ամբողջ կողմնէն ակնհայտ եղած է, կ'ըսէ
թէ մինչ ցամաքային զօրքերը կը յառաջա-
նային, ճափոնական նաւատորմն ալ, երեք
խումբի բաժնուելով, բերդին զուգահեռա-
կան ուղղութեամբ յառաջ կ'ընթանար: Իւ-
րաքանչիւր նաւախումբի գրօշակիր զրահա-
ւոր մը կ'առաջնորդէր: Մինչ նաւա-
տորմը կը գործակցէր ցամաքային զօրաց
հետ եւ մեծ թնդանօթներուն բերանը
կը դարձնէր դէպ ի չինական ամրութեանց
կողմը, բաւական թուով թնդանօթակիր
նաւակներ ծովեզերքին շատ մօտէն կը շար-
ժէին եւ Ձինաց վրայ ոռմը կը տեղային:
Կ'ըսէ թէ ճափոնական նաւային եւ ցամա-
քային զօրաց այս միասնական շարժումը
գեղեցիկ էր եւ գործակցութիւնը կա-
տարեալ: Դարձեալ, «Պատերազմին բոլոր
հանդիսատեսները յոյժ պատուաբեր համա-
րեցան զայն ճափոնական զօրաց, որոնց
սքանչելի շարժումը պատիւ պիտի բերէր
եւրոպական որ եւ է բանակի եւ նաւա-
տորմի: Պատերազմէն ետքը ճափոնցի զօ-
րավարները եւ սպայք հանդարտ լըջու-
թեամբ կը խօսէին անոր վրայ եւ առանց
իրենց յաղթութեան վրայ երբեք պարծե-
նալու: Սքանչելապէս զօպեցին իրենց զօր-
քերը եւ անհարկի արիւնհեղութեան երբեք
տեղի չտուին: Յաղթութիւնն էր այնպիսի
յաղթութիւն մը որով որ եւ է ազգ կարող է
պարծիլ»:
Հակառակ ակնկալութեանց, չի-
նական ոչ մէկ զրահաւոր գտնուեցաւ Փորթ
Սըթըրլի: Նաւահանգիստը, բաց ի ծովա-
ւազակիր նաւէ մը եւ քանի մը առեւտրա-
կան նաւերէ: Կ'ըսուի թէ Եամակաթա մա-
րաջախտին առողջութիւնն այնքան ծանրա-

պէս մնասուած է որ նա ստիպուեցաւ հրաժա-
րիլ հրամանատարի պաշտօնէն, եւ իրեն յաջոր-
դեց իր երկրորդը, Զօր. Նոծու: Կը կարծուի
թէ առ այժմ այս բանակը պիտի թողու իր
յառաջխաղաց ընթացքը դէպ ի Մուգաէն: Ձի-
նական մասնաւոր դեռպան մը ընտրուած է
հաշտութեան պայմաններուն վրայ բա-
նակցելու լիազօր իշխանութեամբ, բայց
նախնական բանակցութիւնները դադարի
պահուած են եւ ոչ ինչ ստուգապէս յայտնի
է ճափոնի պայմաններուն նկատմամբ:
Դարձեալ զօրաց կը շրջի թէ չինական կա-
ռավարութիւնը միտք ունի Փեքինէ մեկ-
նելու, եւ թէ դարձեալ Ձինու մէջ սաստ-
կացած է օտարապետութեան զգացումը:
Ճափոնցիք մարտանաւ մը գնեցին Ձիլիէ
որ, Ձինու եւ ճափոնի հետ դաշնագիր կնքած
չըլլալով, կրնար ծախել զայն առանց միջադ-
գային օրէնք բռնաբարելու:

—Փրանսայի Ծերակոյտի ժողովը 3ի դէմ
267 քուէով ընդունեց Մատակասքարի հա-
մար խնդրուած վարկին առաջարկը: Նախ-
կին նախարարապետ Մ. տը Ֆրէյսինէ նա-
խագահ էր այն յանձնաժողովին որուն յանձ-
նուած էր յիշեալ առաջարկին քննութիւնը,
եւ երբ կը պաշտպանէր առաջարկը, հար-
ցուեցաւ անոր թէ ինչո՞ւ չպաշտպանեց
Մատակասքար զօրք զրկելու խնդիրը, երբ
ինք իշխանութեան վրայ էր: Նա պատաս-
խանեց թէ իրաց վիճակն հիմա բարեւոք-
ուած է եւ թէ եւրոպական քաղաքակա-
նութեան վիճակը փոխուած է ի նպաստ
Փրանսայի: Կը կարծէ թէ նախկին նախա-
րարութիւնը Փրանսայի գնահատման ար-
ժանի են իրենց հայրենիքը ձախող ձեռնար-
կի մը չառաջնորդելուն համար:

—Ռուսիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ եղած մեր-
ձեցումը օր ըստ օրէ աւելի յայտնի կ'ըլլայ,
կ'ըսեն թերթերը: Եւ շատ կը գովուի Ռու-
էյսի իշխանը այն օգնութեան համար զոր
մատոյց այս լաւ հասկացողութիւնը կամ
համաձայնութիւնը յառաջ բերելու հա-
մար: Ռուսիոյ պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ
տարակոյս չկայ որ այս մերձեցումը պիտի
նպաստէ երկու պետութեանց ալ շահերուն,
եւ կ'ըսուի թէ Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ կա-
տարեալ համաձայնութեան մը եկած են սա
խնդրոյն նկատմամբ թէ ինչ դիրք պիտի
բռնեն Ձինու եւ ճափոնի պատերազմին եւ-
քին նկատմամբ:

—Փրանսայի նշանաւոր քաղաքագէտ Մ.
Ժիւլ Սիմոնի աչքին վրայ գործողութիւնն մը
կատարուած է որ կը խոստանայ յաջող ելք
մը ունենալ ինչպէս ունեցաւ այն որ կա-
տարուեցաւ Մր. Կլաւսթընի աչքին վրայ:

—Դերմանիոյ Բժշկական Ընկերութիւնը
նորագոյն դուռարման մը մէջ կեղծմաշկի
հիւանդութիւնը նոր մեթոտով, այսինքն
չիճաղեղով, դարմանելու եղանակին վրայ
վիճաբանեցաւ: Փրոֆ. Պէրկման ըսաւ թէ
չիճաղեղին արդիւնքներուն խնդիրը չու-
տով լուծելու յոյս չունի: Փրոֆ. Վիրխովի
հետ, որ նպաստաւոր կարծիք յայտնած էր
կեղծմաշկի հիւանդութեան նորագիւտ դար-
մանին նկատմամբ, խօսակցութիւնէ մը
ետքը ձեռնարկած էր փորձարկութիւն-
ներ ընելու, եւ արդէն ըրած է 49
փորձ: Կը կարծէ սակայն թէ տարի մը
չանցած պիտի չկրնայ վերջնական դատո-
ղութիւն մը ընել այդ փորձերուն վրայ:
Փրոֆ. Վիրխով յայտարարեց թէ, Բայսէր
Ֆրիտրիխ հիւանդանոցին մէջ չիճաղեղին
կիրառութեամբ ձեռք բերուած զարմանալի
կերպով նպաստաւոր արդիւնքները նկատե-

լով, ամէն բժշկի պարտականութիւնը կը համարի այդ դեղը դործածել, թէպէտ փա- սակար հետեւանքներ իսկ ունենայ ա- նոր դործածութիւնը: Սակայն տակաւին տարիներով աշխատել հարկ պիտի ըլլայ նոր դեղին ճիշդ արժէքը որոշակի հաստա- տելու եւ նշանակելու համար:

—Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովոյ ատենա- պետ Մ. Պիւրտո մեռաւ:

—Անգղիոյ Պահպանողական կուսակցու- թիւնը 77 քուէի աննշան մեծամասնու- թեամբ երեսփոխանական աթոռ մը կորզեց Ազատական կուսակցութիւնէն:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցն հրա- տարակուեցաւ տեղական թերթերու մէջ.

Մուշ դաւառին թալոյրի անուն տեղը դործուած աւազակութիւնները քննելու պաշտօնով կարգուած յանձնաժողովը, որ կը գտնուի Ապտուլա փաշայի նախագա- հութեան ներքեւ, մայրաքաղաքէն մեկնե- ցաւ նոյ. 15/27ին: Որպէս զի ամենուն յայտնի ըլլայ, հրապարակաւ կը ծանուցուի թէ յիշեալ յանձնաժողովին պարտականու- թիւնն է մեծ անկողնակալութեամբ եւ արդարադատութեամբ կատարել քննու- թիւններն առանց բացառութեան, եւ ար- դիւնքը տեղեկագրել կայսերական կառա- վարութեան:

—Պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ ոչ- մահմետական հասարակութեանց հոգեւոր պետերը խնդրած էին որ երկրաշարժէն յետոյ Երեսփոխանական Կոնսուլը, անոնց կալուածք եւ ուրիշ բարենպաստակ հաստատութիւնք բա- ժին ունենան հանգանակութեան գումա- րէն, թէ վեհ. Սուլթանը կը հրամայէ որ նորոգութեան կարօտ մզկիթներու, եւ Մահմետականաց կրօնական եւ բարեխրա- կան ուրիշ հաստատութիւններու համար խնդրուած 2,750 ոսկին իր անձնական գան- ձէն շնորհուի, իսկ ոչ-մահմետական հաստ- րակութեանց բարենպաստակ հաստատու- թիւններուն նորոգութեան համար 7500ական ոսկի տրուի Յունաց, Հայոց եւ Կաթոլիկ- ներու պատրիարքարանաց եւ 500ական ոսկի Պուլկարաց էկզարքարանին եւ Հրէից խախամարանին:

—Մաքսային վերատեսչութիւնը խստիւ պատուիրեց որ մաքսային բոլոր պաշտօնեայք եւ քարտուղարք ճիշդ ժամանակին իրենց պաշտօնատեղիները գտնուին, նաեւ որ ցու- ցակը պատրաստուի անոնց որոնք այս մա- սին կը թերանան իրենց պարտականութիւն- ներուն մէջ:

—Երկաթուղոյ գիծերը, որոնց շինու- թիւնը դեռ յառաջ կը տարուի, աւելի զգու- շութեամբ պիտի քննուին ընդունելութեան պաշտօնական դործողութիւնէն առաջ: Ճամ- բաներու շինութեան հսկող պաշտօնատար- ներուն յատուկ շրջաբերական մը ղրկուե- ցաւ, որ խստիւ պատառնաւստու կը բռնէ զանոնք ամէն բանի համար յորդմ ձեռնար- կուք կամ ընկերութիւնք կը շնորհի ըն- դունուած յատակածեւերէն. նաեւ կը յան- դիմանէ զանոնք այն անհոգութեան համար որով մինչեւ ցարդ չէին տեղեկագրեր այդ- պիտի շնորհման:

—Հանրային պարտուց վարչութիւնը պատուիրած է որ ոգելից ըմպելիք ծախե- լու տուրք դանձուի այն նպարավաճառնե- րէն, ջրավաճառներէն, եւ ուրիշ խանութ- տաններէն որոնք իրենց ուրիշ ապրանքնե-

րուն հետ քննուի եւ ուրիշ ոգելից ըմպելիք կը ծախեն կնքուած շիշերով:

—Կը յիշուի թէ կայսերական հրաման մը կը պատուիրէր թուրքերէն լեզուի ուսումը ա- ւանդել ոչ-մահմետական հասարակութեանց եւ օտարահպատակներու դպրոցներուն աշա- կերտներուն: Սակայն կ'ըսէ թէ այն յանձնա- ժողովը, որուն յանձնուած էր այդ դպրոց- ներուն մէջ այդ նպատակաւ դործածուելու դասադիրքերն ընտրել, սկսած է իր դործը:

—Երաշխաւորութեանց յատուկ կանոնա- գիրը կը տրամադրէ թէ երբ Հանրային պարտուց վարչութեան պաշտօնեաներէն մին մեկնի կամ երաշխաւորութիւնէ հրաժարի, պաշտօնեան պարտի ուրիշ երաշխաւոր մը գտնել երկու ամսուան մէջ: Հանրային պարտուց վարչութիւնը, նկատելով թէ այս յապաղումէն դժուարութիւններ կը ծագին, խնդրած է որ յիշեալ պայմանաժամը երկու շաբթուան վերածուի, եւ պաշտօնեան պար- տաւոր ըլլայ երկու շաբթէն նոր երաշխա- ւոր մը գտնել:

—Որպէս զի այլ եւս արկածներ անկարելի ըլլան Ղալաթիոյ կամուրջին վրայ, կարմիր լապտեր դրուած է կամուրջին երկու ծայրն ալ եւ պիտի վառուին երբ կամուրջը բաց ըլ- լայ գիշերը: Նաեւ երկաթ ձողեր շինուած են որոնք կամուրջին բացուող մասերուն քով յատկապէս պատրաստուած տեղերու մէջ կը խրուին երբ կամուրջը բաց ըլլայ, եւ անոնց վրայ կը հաստատուի մետաղեայ հաստատուն պարան մը որ կրնայ կեցնել անխոհեմութեամբ իրեն դէմ քշուած որ եւ իցէ կառք:

—Մախսուսէի վարչութիւնը կարգադրու- թիւններ կ'ընէ Քիոսի (Սաֆէ Կոստան) եւ շրջակայ փոքրագոյն կղզիներուն միջեւ շոգենաւային երթեւեկութիւն մը հաստա- տելու, եւ այդ կղզիները Կրեաէի եւ Չմուռ- նիոյ հետ հաղորդակցութեան մէջ դնելու համար:

—Թղթատարական կանոնագրին համա- ձայն, նամակատան յանձնուած նամակները երեք տեղէ կնքուած ըլլալու են կնքամո- մով: Սակայն կու գան շատ նամակներ ո- րոնք երկու կնիք ունին միայն, եւ կամ որոնց կնիքն ուրիշ բան չէ բայց միայն ըթմամով դրուի: Ծանուցուեցաւ որ վերջ տրուի այս անկանոնութիւններուն եւ հսկողութիւն ըլլայ որ վերոյիշեալ կանո- նագրին տրամադրութիւնները ճշդիւ յա- դուին միշտ:

—Հնադաստին Պրուսայէ անհետ ըլլալուն առթիւ յիշուեց ոչխար գնուեցան հանգանա- կութեամբ եւ զենուեցան քաղաքին այլ եւ այլ կողմերը, եւ միտք բաժնուեցաւ Դե- քտեմբերու եւ աղքատներու:

—Անցեալ շաբաթ օր Մեփիսէ Ե Սոմա- Նի մէջ սովորական շքով կատարուե- ցաւ վարժարանին մրցանակաբաշխութեան հանդէսը: Թրքերէնի եւ Ֆրանսերէնի կրթ- կին ճիւղերուն պատկանողներէն 10, մի մի- այն թրքերէն ճիւղին պատկա- նողներէն 9 աշակերտ վկայական տրին:

—Էրէջլիի ածխահանքերը շահագործող- ները աղերսագիր մատուցանելով կը խնդ- րեն որ այլ եւ այլ անունով իրենցմէ գան- ձուած տուրքերը թեթեւցուին, Կ'ըսեն թէ այդ տուրքերուն գումարը կը հասնի իրենց հանքածուխին արժէքին 25 առ հարիւրին, եւ թէ այդ կերպով օտարականներուն կա- րելի կ'ըլլայ հանքածուխ ներածել դուրսէն եւ ծախել այնպիսի գնով մը որով իրենք

չեն կրնար ծախել իրենցը: Այս խնդիրը նկատողութեան առնուած է:

—Սամսոնէ մինչեւ Սըվազ երկաթուղի մը շինելու խնդիրը վերստին կը յուզուի հիմա: Սեղանաւորական զօրաւոր խմբակ մը որուն գլուխը կը գտնուի Էրլանկէր անուն սեղա- նաւորական տունը՝ ձեռք առած է այս խնդիրը, եւ յիշեալ դիժը եւ ուրիշ քանի մը ճիւղեր շինելու միտքներով պիտի խնդրէ:

—Այս տարի Զմիւռնիոյ հրապարակը բերուած սուլթանիչէ չամիչին քանակու- թիւնն է 367,000 կենդինար, որուն 334, 750ը ծախուած է:

—Էնկիւրիւէ ճամբայ հանուած է գարե- ջուրի պատրաստութեան համար դործածուող դարի որ իբրեւ սերմ պիտի բաշխուի Նի- կոմիդիոյ եւ Էսկիշէհի միջեւ երկաթուղոյ գծին շրջակայից հողագործներուն: Այս գա- րին դիւրաւ կը վաճառուի Եւրոպայի մէջ, եւ թուրքիոյ մէջ երկաթուղիներու մօտերը մշակուելով կրնայ հարստութեան միջոց ըլլալ զայն արտադրող հողագործներուն:

—Նիկոմիդիայէ, Մարմարայի ծովեզերքէն, եւ Սեւ Ծովու եզերքէն (Ինէպոլուի եւ Շի- լէի միջեւ) եկողներուն համար սահմանուած քառասուն վերցուեցաւ: Սակայն երկաթու- ղիով եկող նոր զինուորները թուրքայի մաք- րանոցին մէջ պիտի մնան մինչեւ որ կատա- րելապէս հականերսուին:

Անցեալ ուրբաթ օր Եկեղեցական Համա- գումար Ժողովը ի նիստ գումարեցաւ Հա- յոց պատրիարքարանին մէջ ընդ նախագա- հութեամբ պատրիարքական տեղապահ Գեր. Հմայեակ սրբազանի եւ ատենապետու- թեամբ Գեր. Գրիգորիոս եպսկ. Ալեքսանդրի: Հրաւիրեալ 49 եկեղեցական հայրերէն 45ն անձամբ ներկայ եղան: Իբրեւ նախապատ- րաստութիւն պատրիարքական ընտրու- թեան, եպիսկոպոսաց ցանկի պատրաստու- թեան ձեռնարկուեցաւ քուէարկութեամբ. յետոյ պատրաստուեցաւ Կրօնական Ժողովոյ ընտրելեաց եռապատիկ ցանկը որ կը պա- րունակէ 42 անուն: Երկու շաբթի օր Գա- ղաքական Ժողովը ի նիստ գումարեցաւ պատրիարքարանին մէջ ընդ նախագահու- թեամբ Գեր. պատրիարքական տեղապահին, եւ քուէարկութեամբ պատրաստեց պատ- րիարքական ընտրելիներու սա հնգանուն ցանկը.

1. Գեր. Մատթէոս եպսկ. Իզմիրլեան 7
 2. « Սիմէոն « Սէֆէրեան 7
 4. « Բարթողիմէոս « Չամիչեան 6
 5. « Պետրոս « Թահմիզեան 2
- Տեղապահ սրբազանը ընտրելիութիւնէ բա- ցարձակապէս հրաժարեցաւ: Յետոյ Գումարեալ Մայր Եկեղեցոյն մէջ Ժողով պիտի գումարի պատրիարքի ընտրութիւն կատարելու հա- մար:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Գեկտեմբեր 3/16, 1894

Գոնողիտէ 28 4 | Բուժ. Երկ. Բաժին 121
Պարտուց Յարգարման Թղթադրամ (Թասֆէյէ Է Տիւրքիոյ Գայմէսի) 18 | Թահլիլաթ Ե 0 00. 97

ԴՐԱՄԻ, 0 00. ոսկին 100 է

Մէքիսիյէ	108 40	Ռուսիոյ ԲՈՒԼ	90 45
Մէթուլիք	98 20	Նարուէն	88 4
Պէշիք	103	Գրիմից	54 45
Ալթըլէք	103	Անգլ. ոսկի	110 22
Մանր արծաթ	103	Մանթ Թղթ.	8 34

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՊԱ ՊՅՈՅԱՅԱՆ

Ֆինանսընար Եղգուշը Ամերիգան Խան